

Bijlage 7

Passende beoordeling waterberging Peize

Passende beoordeling waterberging Peize

Inleiding

In deze passende beoordeling wordt getoetst of de verschillende alternatieven in strijd zijn met de huidige natuurwetgeving zijnde de Flora- en faunawet, de Vogel- en habitatrichtlijnen en de Natuurbeschermingswet.

Voor enkele onderdelen wordt verwezen naar het hoofdrapport van de milieueffectrapportage Waterberging Herinrichting Peize.

Inventarisatie

Voor een volledige beschrijving van de voorkomende beschermde soorten wordt verwezen naar het hoofdrapport.

Een belangrijke bron van informatie voor het voorkomen van beschermde soorten is het faunaonderzoek in 2005 van Buro Bakker dat in het kader van de m.e.r. is uitgevoerd. Het onderzoek geeft een overzicht van de in het verleden waargenomen beschermde en zeldzame diersoorten en de in 2005 aangetroffen soorten. De inventarisatie in 2005 betrof een aantal aandachtsgebieden binnen het m.e.r.-gebied waar beschermde soorten werden verwacht. Het rapport bevat verspreidingskaarten van de aangetroffen soorten. Broedvogelgegevens zijn in 2005 verzameld door Koeman en Bijkerk. Ook dit betrof een aantal belangrijke aandachtsgebieden. Deze gegevens zijn aangevuld met inventarisatiegegevens van de provincie Drenthe en van enkele recente inventarisaties van deelgebieden van Natuurmonumenten. Verder is het SOVON geraadpleegd voor aanvullende gegevens over de Vogelrichtlijnsoorten Kolgans, Brandgans, Smient, Porseleinhoen en Kwartelkoning en is informatie over de verspreiding van beschermde plantensoorten verzameld bij de natuurbeherende instanties.

Effecten op beschermde soorten

Bij de beschrijving van de effecten wordt onderscheid gemaakt in de aanlegfase en de gebruiksfase. De aanlegfase is de periode waarin de benodigde inrichtingsmaatregelen worden uitgevoerd zoals de aanleg van kades, het dempen van sloten, het aanpassen van het beekprofiel en de aanleg van kunstwerken. De gebruiksfase is de periode volgend op de aanlegfase. In deze periode zijn de waterpeilen hoger dan in de huidige situatie. Bij hevige regenval fungeert het gebied als waterbergingsgebied en kunnen er tijdelijk zeer hoge (piek)waterstanden voorkomen.

In onderstaande tabel zijn de belangrijkste activiteiten weergegeven.

Tabel 1. Te verwachten activiteiten in de aanlegfase bij uitvoering van de alternatieven

Activiteit	1	2	3	4	MMA	VKA-I	VKA-R	VKA
<u>Aanlegfase</u>								
Dempen en/of verondiepen van sloten	X	X	X	X	X	X	X	X
Aanleg sloten en watergangen	X	X	X	X	X	X	X	X
Profielvernauwing beken	X				X	X	X	X
Aanpassen/aanleg kades	X	X	X	X	X	X	X	X
Plaatsen kunstwerken	X		X	X	X	X	X	X
<u>Gebruiksfase</u>								
Verhoogde waterstanden	X	X	X	X	X	X	X	X

De volgende effecten op beschermde soorten zijn te verwachten.

Beschermde amfibieën

Aanlegfase

In de aanlegfase wordt een aantal activiteiten uitgevoerd waarbij beschermde amfibieën worden verstoord of vernietigd. Vooral de activiteiten het dempen en verondiepen van sloten en de profielvernauwing van beken hebben negatieve effecten op de amfibieën aangezien bij deze werkzaamheden het biotoop van amfibieën wordt vernietigd en deze dieren kunnen worden gedood. Gezien het verspreidingspatroon van de verschillende amfibieën zullen vooral slachtoffers vallen onder de Bruine kikker en Gewone pad en vermoedelijk ook de minder algemeen voorkomende Poelkikker, Meerkikker en Middelste groene kikker. Mogelijk dat ook de lokaal voorkomende soorten als de Heikikker en de Kleine watersalamander worden verstoord. Ook bij een omzichtige aanpak met mitigerende maatregelen waarbij de vluchtmogelijkheden voor amfibieën tijdens de werkzaamheden zo groot mogelijk worden gemaakt zijn, kan niet worden uitgesloten dat er individuen worden gedood.

Gebruiksfase

De amfibieën zullen profiteren van de moerasontwikkeling en toename van de waterrijkdom en het natuurbeheer. Dit geldt voor alle alternatieven. De meeste van de voorkomende amfibieën stellen geen hoge eisen aan de waterkwaliteit. De Poelkikker (en in mindere mate de Heikikker) is de meest kritische soort en komt vooral voor in schoon en voedselarm water. Deze beide soorten zullen het minst profiteren.

Amfibieën zijn uitstekende zwemmers en zullen bij piekwaterstanden niet verdrinken. Exemplaren die in winterrust zijn zullen het vermoedelijk ook overleven. Doordat het gebied tijdens een piekwaterstand voor een groot deel onder water zal komen te staan, zullen de amfibieën na het zakken van de waterstanden buiten hun oorspronkelijk leefgebied verzeild kunnen raken. Hoewel hierbij vermoedelijk geen amfibieën zullen dood gaan, kan dit toch als een negatief effect worden gezien.

Beschermde vissen

Aanlegfase

De aanlegfase zal een negatief effect hebben op de vissen. Het dempen en verondiepen van sloten en de profielvernauwing zal ten koste gaan van vissen omdat bij deze werkzaamheden een deel van het biotoop van de vissen wordt vernietigd en deze dieren kunnen worden gedood. Gezien het verspreidingspatroon van de beschermde vissen zal dit vooral een negatief effect geven voor de Kleine modderkruiper. De Rivierdonderpad is vermoedelijk alleen een ijle populatie aanwezig in het Peizerdiep. De kans dat van deze soort exemplaren worden gedood is zeer klein. Het is dan ook niet de verwachting dat de populatie door de herinrichting zo sterk verzwakt dat de vissen uiteindelijk verdwijnen.

Gebruiksfase

De verhoging van de waterstanden zal geen negatieve effecten hebben voor de vissen. Er zal voornamelijk positieve effecten optreden door een visvriendelijker beheer van watergangen en oevers, de toename van open water en het ontstaan van paaigebieden en in een aantal gevallen het verdwijnen van barrières.

Beschermde Libellen

Aanlegfase

Ook voor de Groene glazenmaker heeft het dempen en verondiepen van sloten een negatief effect. Omdat deze libelle gebonden is aan het voorkomen van Krabbescheer, is er alleen een negatief effect wanneer in de betreffende sloten Krabbescheer voorkomt. Omdat Krabbescheer lokaal voorkomt kan de plant en daarmee de libelle worden ontzien door de betreffende sloten niet te dempen of te verondiepen.

Gebruiksfase

De vernatting en moerasvorming zullen maar in beperkte mate leiden tot uitbreiding van geschikte standplaatsen van de Krabbescheer. Er treedt weliswaar vernatting op maar de waterkwaliteit zal in veel gevallen niet toereikend zijn voor de vestiging van Krabbescheer en de Groene glazenmaker.

Het negatieve aspect van het dempen en verondiepen van sloten in de aanlegfase zal overheersen.

Beschermde Mollusken

Aanlegfase

De Zeggekorfslak is op vier plekken aangetroffen, maar het kan niet worden uitgesloten dat hij op meer plekken voorkomt. De Zeggekorfslak is aangetroffen in kleine moerasjes op zeggensoorten zoals Oeverzegge, Moeraszegge, Pluimzegge en Stijve zegge. Deze moerasjes blijven intact in de aanlegfase.

Gebruiksfase

Een positief effect van de meeste alternatieven is dat het areaal met grote zeggenmoeras en broekbosjes zal toenemen, waardoor er meer geschikt biotoop ontstaat voor de Zeggekorfslak.

Beschermde zoogdieren

Aanlegfase

In de aanlegfase wordt een aantal activiteiten uitgevoerd waarbij beschermde zoogdieren worden verstoord of vernietigd. Vooral de activiteiten het aanpassen van kades, het dempen en verondiepen van sloten en de profielvernauwing van beken hebben negatieve effecten op kleine grondgebonden zoogdieren (vooral muizen en spitsmuizen) aangezien bij deze werkzaamheden holen worden vernietigd en deze dieren kunnen worden gedood.

Gebruiksfase

In de gebruiksfase treden negatieve effecten op doordat bij piekwaterstanden een groot deel van het gebied zal overstroomd en de zoogdieren die niet kunnen vluchten zullen verdrinken. De zoogdierpopulatie zal zich aanpassen aan de dynamiek in waterstanden. Verwacht wordt dat er zich een beperkte zoogdierpopulatie zal ontwikkelen. Telkens wanneer het gebied geïnundeerd is geweest, zal er enige herkolonisatie optreden vanuit hoger, niet overstroomde delen.

Beschermde vogels

Aanlegfase

Bij uitvoering van de aanlegwerkzaamheden in het broedseizoen is er een negatief effect op de beschermde broedvogels. Door lawaai en bedrijvigheid kunnen nesten worden verstoord waarbij jongen of eieren verloren gaan.

Wanneer de werkzaamheden buiten het broedseizoen plaatsvinden kan er een negatief effect optreden voor de wintergasten doordat het rust- en foerageergebied tijdelijk wordt verstoord.

Gebruiksfase

Na inrichting van het gebied zijn er in vergelijking met de huidige situatie nattere omstandigheden ontstaan. De broedvogelpopulatie zal zich aanpassen aan de nattere omstandigheden en de veranderde vegetatiestructuur. Uitvoering van de alternatieven zal daarom een groot effect hebben op de vogelpopulaties, zowel op de broedvogels als op de wintergasten. De effecten op de broedvogels vindt hieronder plaats aan de hand van de door SOVON opgestelde vogelgroepen (Sierdsma, 1995).

- *Vogelgroep van open water*
Deze vogelgroep zal vooral van alternatief 1 profiteren als gevolg van het grote areaal open water. Omdat in de overige alternatieven (behalve alternatief 3) veel tot zeer veel moeras ontstaat dat als broedgebied kan fungeren, scoren ook deze alternatieven positief voor de vogelgroep van open water.
- *Vogelgroep van riet en verlandingsvegetaties*
Doordat in alle de alternatieven (behalve alternatief 3) veel moeras ontstaat, zijn deze alternatieven zeer gunstig voor deze vogelgroep. In alternatief 1 ontstaat veel rietland. Dit alternatief scoort het hoogst voor deze vogelgroep.
- *Vogelgroep van pioniervegetaties, ruigten en akkers*
Omdat er grootschalige moerasvorming optreedt bij de meeste alternatieven, is dit ongunstig voor de meeste soorten van deze vogelgroep. Alternatief 3 is het minst ongunstig aangezien bij dit alternatief veel grasland aanwezig blijft.
- *Vogelgroep van grazige vegetaties*
Het gebied zal minder geschikt worden voor weidevogels als gevolg van moerasvorming en verschrallingsbeheer van de graslanden. Door de vernatting zullen weidevogels de hoger gelegen delen opzoeken omdat in de laagste delen moeras is ontstaan en/of plasdras zullen staan. Door de vernatting zal het gebied geschikter zijn voor de meer kritische weidevogels zoals de Watersnip en de Tureluur. Alternatief 3 is het minst ongunstige scenario, omdat daar een groot areaal grasland blijft bestaan. Door het natuurbeheer zullen de graslanden ook bij dit alternatief minder geschikt worden voor weidevogels.
- *Vogelgroep van struiken, struwelen en heggen*
De verwachting is dat in niet meer gemaaide, moerassige delen lokaal vrij veel opslag plaats zal vinden van struiken en bomen. Omdat deze ontwikkeling zich voor zal doen bij alle alternatieven, zal deze vogelgroep profiteren van alle alternatieven. Het hangt vooral af van het gekozen beheer van de overstromingsgraslanden (groot areaal) in welke mate ook hier opslag plaats zal vinden, en dus in welke mate deze vogelgroep zal profiteren. Wordt het maaibeheer geëxtensiverd, bijvoorbeeld door te kiezen voor grote begrazingseenheden of 'niets doen' dan zal deze vogelgroep in zeer sterke mate profiteren.

- *Vogelgroep van boomgroepen, open bos, bosranden*
Bij uitvoering van alle alternatieven zullen lokaal bosjes ontstaan waarvan deze vogelgroep kan profiteren. Grote arealen bos zullen naar verwachting niet ontstaan. De aantallen broedvogels van soorten van de vogelgroep zal dan ook in lichte mate toenemen.
- *Vogelgroep van gesloten bos*
Er wordt geen areaal met gesloten bos verwacht. Het aantal broedgevallen van deze vogelgroep zal weinig veranderen.
- *Vogelgroepen van bebouwing en overige*
Er worden geen grote veranderingen voor deze vogelgroep verwacht.
- *Wintergasten*
Door moerasvorming en natuurbeheer van de graslanden (afname bemesting) is er in alle alternatieven een afname van het areaal voedselrijk grasland. Daardoor is er een structurele vermindering van het areaal geschikt foerageergebied voor ganzen en eenden. Door het verschrallingsbeheer wordt ook het overblijvende grasland minder geschikt als foerageergebied. Het areaal rustgebied voor ganzen en eenden neemt in de eerste jaren na inrichting sterk toe omdat er dan veel ondiep open water en plas-dras-situaties ontstaan. Na verloop van tijd neemt dit af en derhalve ook het areaal geschikt rustgebied voor ganzen en eenden.
Bij alternatief 1 blijft er een groot areaal ondiep open water aanwezig en dus ook een blijvend areaal geschikt rustgebied.

De kans bestaat in het broedseizoen piekwaterstanden optreden waardoor grote delen van het gebied zal overstromen. Dit heeft een groot negatief effect voor de broedvogels aangezien eieren weg zullen spoelen en jongen zullen verdrinken.

De kans dat piekwaterstanden optreden binnen het broedseizoen (half maart – half juli) is klein. Uit hydrologisch onderzoek (WLI Delft Hydraulics, 2000) blijkt dat de extreme waterstanden in de afgelopen eeuw, zoals verwacht, vooral optreden in de maanden december en januari. In maart treedt zeer zelden een hoogwaterstand op waarbij delen van het gebied zullen inunderen. In april en mei vindt dit niet meer plaats. Eén en ander betekent dat hoge waterstanden binnen het broedseizoen niet tot nauwelijks op zullen treden.

Beschermde planten

Aanlegfase

In de huidige situatie zijn lokaal waardevolle vegetaties aanwezig van vrij voedselarme omstandigheden. Het betreft blauwgrasland-fragmenten, verlandingsvegetaties en schrale graslanden. Lokaal komen beschermde plantensoorten voor als Waterdrieblad en orchideeën. Bij het dempen van sloten zullen lokaal exemplaren van deze soorten verdwijnen.

Gebruiksfase

Wanneer op grote schaal moerasvorming optreedt met inundatie van oppervlaktewater zullen beschermde soorten deels verdwijnen. Het gaat om lokaal aanwezige populaties op plekken waar moerasvorming op zal treden. Bij uitvoering van de alternatieven ontstaan echter lokaal ook condities voor schraallandvegetaties. Hier kunnen deze soorten zich mogelijk vestigen. Of dit daadwerkelijk op zal treden is afhankelijk van factoren als beheer en zaaddispersiemogelijkheden en is op voorhand niet aan te geven.

Het negatieve effect op beschermde soorten treedt op in alle alternatieven. De mate waarin dit optreedt verschilt per alternatief. Zo is in alternatief 1 het negatieve effect het grootst als gevolg van de grootschalige moerasvorming. Bij alternatief 3 is het negatieve effect het kleinst. Doordat in de alternatieven VKA-R en VKA het deelgebied Peizer en Eeldermade-west niet of slechts beperkt wordt ingezet als bergingsgebied, zijn deze alternatieven minder ongunstig voor beschermde plantensoorten.

Gebiedsbescherming

Het Leekstermeergebied is aangewezen als Vogelrichtlijngebied. De aanwijzing als Vogelrichtlijngebied heeft betrekking op de volgende vogelsoorten:

- *Kolgans.*
- *Brandgans.*
- *Smient.*
- *Slechtvalk.*
- *Porseleinhoen (broedvogel).*
- *Kwartelkoning (broedvogel).*

Voor een beschrijving van het Vogelrichtlijngebied wordt verwezen naar het hoofdrapport.

Effecten op het Vogelrichtlijngebied

De uitvoering van de alternatieven heeft tot gevolg dat de vegetatiesamenstelling en -structuur veranderen. Hierdoor verandert de geschiktheid van het gebied voor de Vogelrichtlijnsoorten. De verwachte vegetatieontwikkelingen staan vermeld in de hoofdttekst waarbij in tabelvorm de arealen zijn aangegeven van de verschillende vegetaties zoals die berekend zijn in het kader van de m.e.r. (zie tabel 7.15).

Door moerasvorming is er vooral in alle alternatieven een afname van het areaal voedselrijk grasland. Daardoor is er een structurele vermindering van het areaal geschikt foerageergebied voor met name ganzen en in mindere mate ook voor Smienten. De afname is het grootst in alternatief 1 en het minst groot in alternatief 3. Wanneer op het overblijvende grasland een verschrallingsbeheer wordt toegepast, wordt ook het overblijvende deel van het plangebied minder geschikt als foerageergebied voor ganzen.

Het areaal met geschikt biotoop voor de Porseleinhoen en Kwartelkoning neemt alle alternatieven toe. De positieve ontwikkeling voor beide soorten is het minst groot bij alternatief 3.

Doordat het gebied gevarieerder wordt zullen meer vogelsoorten en aantallen aanwezig zijn. De geschiktheid van het gebied als foerageergebied voor de Slechtvalk zal toenemen. Deze vogelsoort zal bij alle alternatieven niet in het gebied broeden.

De beoordeling van de alternatieven is weergegeven in tabel 2.

Voor de wintergasten (ganzen en Smienten) pakken de alternatieven slecht uit. Voor de broedvogels (Kwartelkoning en Porseleinhoen) wordt een positieve ontwikkeling verwacht.

Tabel 2. Verandering van de geschiktheid van het leefgebied voor de Vogelrichtlijnsoorten

Alternatief	Effect op broed- en/of foerageergebied							
	1	2	3	4	MMA	VKA-I	VKA-R	VKA
Wintergasten								
Kolgans	--	-	-	-	--	--	--	--
Brandgans	--	-	-	-	--	--	--	--
Smient	-	-	-	-	-	-	-	-
Broedvogels								
Slechtvalk	+	+	0	+	+	+	+	+
Porseleinhoen	++	++	+	++	++	++	++	++
Kwartelkoning	++	++	+	++	++	++	++	++

Toelichting

- ++ = sterke verbetering
 + = verbetering
 0 = neutraal
 - = afname
 -- = sterke verslechtering

Voor de ganzen en Smienten is de verwachte afname van het areaal geschikt foerageergebied een belangrijke negatieve ontwikkeling. Deze negatieve trend doet zich de afgelopen jaren reeds voor, waarschijnlijk als gevolg van de botanische doelstellingen van het gebied waardoor er een verschalingsbeheer wordt gevoerd, en het areaal voedselrijk grasland afneemt.

Verwachte effecten in relatie tot de natuurwetgeving
Soortbescherming

In onderstaande tabel zijn de te verwachten effecten op beschermde soorten samengevat.

Tabel 3. Overzicht van de effecten op beschermde soorten

		Alternatief							
Activiteit	Negatief effect op:	1	2	3	4	MMA	VKA-I	VKA-R	VKA
<u>Aanlegfase</u>									
Dempen en/of verondiepen van sloten	Amfibieën	X	X	X	X	X	X	X	X
	Vissen	X	X	X	X	X	X	X	X
	Grondgebonden zoogdieren	X	X	X	X	X	X	X	X
	Groene glazenmaker	X	X	X	X	X	X	X	X
	Vogels) ¹	X	X	X	X	X	X	X	X
Aanleg watergangen	Grondgebonden zoogdieren	X	X			X	X	X	X
	Vogels) ¹	X	X			X	X	X	X
Profielvernaauwing beken	Amfibieën	X				X	X	X	X
	Vissen	X				X	X	X	X
	Grondgebonden zoogdieren	X				X	X	X	X
	Vogels) ¹	X				X	X	X	X
Aanpassen/aanleg kades	Grondgebonden zoogdieren	X	X	X	X	X	X	X	X
	Vogels) ¹	X	X	X	X	X	X	X	X

Activiteit	Negatief effect op:	Alternatief							
		1	2	3	4	MMA	VKA-I	VKA-R	VKA
Plaatsen kunstwerken	Grondgebonden zoogdieren	X		X	X	X	X	X	X
	Vogels) ¹	X		X	X	X	X	X	X
Gebruiksfasen									
Verhoogde waterstanden	Grondgebonden zoogdieren	X	X	X	X	X	X	X	X
	Vogels	X	X	X	X	X	X	X	X

)¹ Negatief effect op broedvogels indien de activiteit uitgevoerd wordt in het broedseizoen.

Negatief effect op wintergasten indien de activiteit uitgevoerd wordt in het winterhalfjaar.

Uit de tabel blijkt dat in de aanlegfase diverse activiteiten worden uitgevoerd die een negatief effect hebben op beschermde soorten. Het betreft voor een groot deel soorten van categorie 1 (algemene soorten) van de Flora- en faunawet. Voor 'algemene soorten' geldt een vrijstelling voor uitvoeren van activiteiten in het kader van activiteiten die vallen onder *ruimtelijke ontwikkelingen*. De werkzaamheden in de aanlegfase vallen onder ruimtelijke ontwikkelingen. Dat betekent dat voor deze algemene soorten geen ontheffing vereist is.

Er zijn ook negatieve effecten op zwaarder beschermde soorten (categorie 2 en 3). Voor de categorie 2-soorten, de Kleine modderkruiper, Rivierdonderpad en de vogels geldt dat er voor werkzaamheden die vallen onder *ruimtelijke ontwikkelingen en inrichting* geen ontheffing nodig is mits gewerkt wordt volgens een door de Minister van LNV goedgekeurde gedragscode. Voor de werkzaamheden die genoemd worden bij de aanlegfase is inmiddels een concept-gedragscode opgesteld (STOWA, 2005). Deze is nog niet officieel door LNV vastgesteld, maar dat vindt naar verwachting binnenkort plaats. Eén en ander betekent dat voor de soorten van categorie momenteel nog geen vrijstelling geldt. Er dient dan ook een ontheffing aangevraagd te worden.

Verstoring van vogels in het broedseizoen is niet toegestaan. Hiervoor wordt doorgaans geen ontheffing verleend tenzij sprake is van een groot maatschappelijk belang.

Voor de categorie-3 soorten (Heikikker, Poelkikker, Rugstreeppad en Groene glazenmaker) is vastgesteld dat er mogelijk een negatief effect optreedt. Deze soorten komen in beperkte mate in het gebied voor en lopen derhalve ook kans slachtoffer te worden van de werkzaamheden aan sloten en kades. Voor deze soorten dient derhalve een ontheffing te worden aangevraagd.

Een ontheffingaanvraag voor de soorten van tabel 3 wordt getoetst aan drie criteria:

1. Er is sprake van een in of bij de wet genoemd belang.
2. Er is geen alternatief.
3. De overtreding doet geen afbreuk aan gunstige staat van instandhouding van de soort.

Deze drie criteria vormen de zgn. uitgebreide toets. De drie criteria staan naast elkaar en niet na elkaar (aan alle drie moet voldaan zijn).

Onder in of bij de wet genoemd belang worden ondermeer verstaan:

- Dwingende redenen van openbaar belang.
- Uitvoering van werkzaamheden in het kader van ruimtelijke ontwikkeling of inrichting.

Gebiedsbescherming

Voor het aspect gebiedsbescherming dient beoordeeld te worden of de waarde van het plangebied als Vogelrichtlijngebied is gewaarborgd. Nagegaan is of de verschillende alternatieven afbreuk doen aan de waarde van het gebied als Vogelrichtlijngebied. Als toetsingscriterium geldt de afweging of de kwaliteit van de leefgebieden van soorten in de speciale beschermingszones niet verslechtert (art. 2, tweede lid HR.). Uit de beschrijving van de effecten voor de afzonderlijke vogelrichtlijnsoorten valt af te leiden dat het toetsingscriterium positief uitvalt voor de betreffende broedvogels, maar negatief voor de ganzen en Smienten. Op basis van het toetsingscriterium kan worden gesteld dat in alle alternatieven sprake is van een verslechtering van het leefgebied van de Kolgans, de Brandgans en de Smient. De alternatieven zijn dan ook strijdig met de Vogelrichtlijn, dit ondanks de verwachte positieve ontwikkelingen voor de broedvogels.

Voor het Vogelrichtlijngebied Leekstermeergebied is inmiddels een concept-Gebiedendocument opgesteld. In het Gebiedsdocument zijn instandhoudingsdoelen verwoord, waarbij de doelen voor de betreffende soorten verder zijn geconcretiseerd. Er vindt nog een evaluatie plaats van het concept-gebiedendocument, mede in het licht van de huidige plannen voor grootschalige waterberging en natuurontwikkeling. Bij deze evaluatie zullen de uitkomsten van de m.e.r.-studie worden betrokken.

Het Gebiedsdocument met instandhoudingsdoelen biedt mogelijk aanknopingspunten om de gewenste ontwikkelingen, zijnde grootschalige waterberging en natuurontwikkeling, te combineren met de status als Vogelrichtlijngebied.

Mitigerende maatregelen

Om verstoring van aanwezige dieren zoveel mogelijk te voorkomen, dienen de werkzaamheden te worden afgestemd op de ecologische seizoenen. Dieren zijn in bepaalde seizoenen gevoeliger voor verstoring dan in andere perioden. Vogels zijn extra gevoelig voor verstoring in het broedseizoen, amfibieën en vissen in het voortplantingsseizoen en overwinteringsseizoen en zoogdieren in het voortplantingsseizoen. Door met deze seizoenen rekening te houden tijdens het uitvoeren van werkzaamheden, worden negatieve effecten kleiner. In tabel 4 staan de maanden weergegeven waarin werkzaamheden het beste kunnen worden uitgevoerd.

Tabel 4. Geschikte periodes voor uitvoering activiteiten.

Activiteit	jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
Aanpassen kades/oeveren algemeen*												
Aanpassen kades/oeveren met amfibieën												
Sloten graven												
Sloten dempen/verondiepen/profielvernaauwing												

Toelichting

Rood : geen werkzaamheden in deze periode

Groen : optimale periode voor werkzaamheden

Geel : werkzaamheden acceptabel onder voorwaarden

* : in verband met broedseizoen vogels en voortplantingsseizoen kleinere zoogdieren

Het dempen van sloten dient 'vis- en amfibievriendelijk' te worden uitgevoerd. Dit betekent dat geen water wordt gedempt in de winterperiode (november tot en met februari), omdat de dieren dan in winterrust zijn en niet kunnen vluchten. In het voortplantingsseizoen (maart tot en met half augustus) zijn amfibieën eveneens gevoelig voor verstoring. De meest geschikte periode voor het dempen van water is vanaf half augustus tot eind oktober. Ook in deze periode is het echter van belang dat de werkzaamheden zorgvuldig worden uitgevoerd. Dit betekent dat het dempen vanaf één kant wordt uitgevoerd, waarbij de dieren voor de machines uitvluchten. De amfibieën moeten dan wel een ontsnappingsroute hebben aan het eind van de sloot. Het wegvangen en verplaatsen van amfibieën kan uitkomst bieden.

Conclusies

Uitvoering van de inrichtingswerkzaamheden behorende bij de alternatieven leiden tot negatieve effecten op beschermde soorten. Vooral het dempen en verondiepen van sloten en daarnaast de aanpassing van de kades en de profielvernaauwing van de beken gaat ten koste van beschermde diersoorten. Het betreft voor een groot deel soorten die vallen onder categorie 1 van de Flora- en faunawet. Dit zijn algemeen voorkomende soorten. Hiervoor geldt een algemene vrijstelling voor het uitvoeren van activiteiten in het kader van ruimtelijke ontwikkelingen. Dit betekent dat voor uitvoering van de alternatieven voor deze algemene soorten geen ontheffing is vereist.

Er zijn ook negatieve effecten op strenger beschermde soorten (categorie 2 en 3). Voor deze soorten dient een ontheffing te worden aangevraagd. Het betreft de Kleine modderkruiper, Rivierdonderpad, Heikikker, Poelkikker, Rugstreeppad en Groene glazenmaker. De negatieve effecten hebben betrekking op de aanlegfase. In de gebruiksfase zijn er overwegend positieve effecten op genoemde soorten aangezien er uitbreiding plaats vindt van de biotopen van genoemde soorten. Verstoring van vogels in het broedseizoen is niet toegestaan. Hiervoor wordt doorgaans geen ontheffing verleend tenzij sprake is van een groot maatschappelijk belang.

Binnenkort wordt een gedragscode vastgesteld voor waterschappen. Het is dan niet meer nodig om een ontheffing aan te vragen voor de Kleine modderkruiper en Rivierdonderpad.

De geplande inrichting en beheer van het plangebied leidt tot aantasting van de waarde van het Vogelrichtlijngebied Leekstermeer. Doordat de kwaliteit verslechtert van de leefgebieden van de Vogelrichtlijnsoorten Kolgans, Brandgans en Smient, zijn alle

alternatieven strijdig met de Vogelrichtlijn, dit ondanks de verwachte positieve ontwikkelingen voor veel broedvogels, waaronder de Vogelrichtlijnsoorten de Kwartelkoning en Porseleinhoen

Momenteel wordt voor het Vogelrichtlijngebied Leekstermeer een Gebiedsdocument opgesteld met instandhoudingsdoelen. Omdat hierbij rekening wordt gehouden met de huidige plannen, biedt dit mogelijk aanknopingspunten om de gewenste ontwikkelingen, zijnde grootschalige waterberging en natuurontwikkeling, te combineren met de status als Vogelrichtlijngebied.

Bijlage 8
Notitie 'Waterberging Peizer- en Eeldermade west'

Notitie

Aan : Landinrichtingscommissie Peize
Van : Willem Molenaar & Peter van Bergen
Datum : 6 juni 2006
Onze referentie : 9R3320/PEVB/Gron

Betreft : Waterberging Peizer- en Eeldermaden west

Inleiding

In het onderzoek MER Waterberging Herinrichting Peize worden de mogelijkheden onderzocht voor het combineren van waterberging en natuur. In dit onderzoek wordt onder andere nagegaan welke natuurdoelen gerealiseerd kunnen worden bij de functie waterberging. In aanvulling op het MER heeft de Landinrichtingscommissie enkele aanvullende vragen met betrekking tot de huidige en toekomstige waarden van het deelgebied Peizer- en Eeldermaden-west (PEM-west). Deze vragen worden hieronder beantwoord.

Wat zijn de huidige waarden in het gebied PEM-west?

Het deelgebied PEM-west bestaat uit landbouwpercelen en voormalige landbouwpercelen waar enige jaren een verschrallingsbeheer wordt gevoerd. Als gevolg van het beheer in het verleden (bemesting) en de relatief lage slootpeilen zijn de botanische waarden op de percelen beperkt.

Lokaal komen soortenrijke en waardevolle vegetaties voor met elementen van verlandingsvegetaties en natte schraallandvegetaties. Het betreft kleine reservaatdelen met een vegetatie met zowel basenrijke als basenarme componenten. Zo komt in het reservaat het Landje van Gunster (Broekenweering) en in de Beelestukken (omgeving Nieuwe sloot) lokaal zeer soortenrijke vegetaties voor met trilveenelementen en schraallandsoorten (blauwgraslandrelict) met soorten als Paardenhaarzegge, Tweehuizige zegge, Kleine valeriaan, Waterdrieblad, Wateraardbei, Zompzegge, Snavelzegge, Vleeskleurige orchis, Brede orchis, Blauwe knoop, Sterzegge, Grote boterbloem, Dotterbloem en Holpijp. Het betreft kleine arealen, vaak gelegen tussen percelen die tot vrij recent nog als regulier landbouwgrond in gebruik waren en derhalve een lage botanische waarde herbergen.

De reservaatjes liggen in het veengebied waar in het verleden vergravingen hebben plaats gevonden voor ijzeroer- of turfwinning. Door de vergravingen is het maaiveld verlaagd en is op kleine schaal open water ontstaan waarin verlanding is opgetreden. Doordat het oppervlaktewater deels uit kwelwater bestond vond de verlanding plaats in basenrijk en vrij voedselarm water wat tot zeer soortenrijke en waardevolle trilveenvegetaties heeft geleid. Door het hooilandbeheer heeft zich vervolgens een verschuiving voorgedaan in vegetatiesamenstelling waarbij een aantal trilveensoorten plaats heeft gemaakt voor typische schraallandsoorten.

De overige botanische waarde bestaan uit soortenrijke sloot- en oevervegetaties die in een groot deel van het PEM-gebied vrij goed ontwikkeld zijn met daarin een groot aandeel minder algemene tot zeldzame oever- en waterplanten.

Wat zijn de toekomstige waarden in het gebied PEM-west bij autonome ontwikkeling?

De trilveen-schraallandvegetaties worden nu aangetroffen op laag gelegen (niet verdroogde) delen.

De vegetatieontwikkeling wordt hier nog steeds gestuurd door een kwelsysteem waarbij matig basenrijk grondwater toestroomt. De basenarme (zure) componenten die in de vegetatie aanwezig zijn, zijn deels een gevolg van gebrekkige interne ontwatering. Doordat het ondiepe greppelpatroon niet meer wordt onderhouden, functioneert dit extensieve afwateringsysteem nauwelijks meer en wordt het overtollig neerslagwater niet afgevoerd en ontstaan er regenwaterlenzen. Dit heeft tot gevolg gehad dat er nu een mix aanwezig is van soorten van zowel basenarme als basenrijke standplaatsen met fraaie gradiënten, soortenrijke vegetaties en zeldzame soorten. Bij ongewijzigd beheer zullen op den duur de basofiele soorten (verder) achteruitgaan en zal een overwegend basenarm en zuur milieu ontstaan hetgeen als een verarming kan worden gezien. Deze ontwikkeling is eenvoudig te voorkomen door herstel van het extensieve, ondiepe greppelpatroon.

Het overige gebied bestaat grotendeels uit landbouwpercelen en voormalige landbouwpercelen waar enige jaren een verschralingsbeheer wordt gevoerd. Als gevolg van het beheer in het verleden (bemesting) en de relatief lage slootpeilen zijn de botanische waarden op de percelen beperkt. Bij het huidige verschralingsbeheer zal de botanische waarde toenemen, echter door de lage slootpeilen zullen de botanische waarden beperkt blijven. Alleen in het zuiden van het PEM-gebied kunnen lokaal Dotterbloemhooilanden worden ontwikkeld, dit onder invloed van toestroom van grondwater.

De huidige sloot- en oevervegetaties kunnen zich bij het huidige beheer vermoedelijk handhaven.

Hoe zijn de bestaande waarden in PEM-west te behouden en uit te bouwen naar de doelen in het gebiedsplan?

In de Beelerstukken wordt de kwelintensiteit sterk negatief beïnvloed door de nabij gelegen Nieuwe sloot. Dit is een diepe en brede sloot die de zandondergrond aansnijdt en zeer waarschijnlijk zeer veel kwel afvangt. De sloot vormt enerzijds een probleem voor de aanwezige actuele natuurwaarden maar biedt anderzijds kansen voor natuurontwikkeling. Het probleem bestaat uit het feit dat de sloot zeer veel grondwater afvangt wat ten koste gaat van kwelintensiteit in de aangrenzende gronden hetgeen zich uit in lagere grondwaterstanden (geringere opbolling tussen waterlopen) en een geringere toestroom van basenrijk grondwater. Hierdoor treedt verdroging en verzuring op. Ondanks de aanwezigheid van de sloot zijn er, zoals hierboven beschreven, lokaal kwelgestuurde en zeer waardevolle vegetaties aanwezig. De kansen die de aanwezigheid van de Nieuwe sloot met zich meebrengt bestaan uit de uitbreidingsmogelijkheden van deze vegetaties. De waardevolle vegetaties kunnen op meer plaatsen worden ontwikkeld indien de sloot wordt aangepast qua profiel (diepte) en bijbehorende waterstanden. Hierdoor kan de kwelintensiteit worden verhoogd en het areaal waar kwel optreedt worden vergroot. Hierdoor wordt de duurzaamheid van het systeem gewaarborgd en ontstaan mogelijkheden voor uitbreiding van de aanwezige natuurwaarden.

De situatie in enkele andere reservaatjes is vergelijkbaar met die in de Beelerstukken (onder andere het Landje van Gunster). Ook hier komen mesotrofe kwelgevoede vegetaties voor die zijn ontstaan na vergravingen en verlandingen in combinatie met een hooilandbeheer. Bij een adequaat intern beheer is behoud en een verdere ontwikkeling mogelijk, zij het op kleine schaal. Een verdere (ruimtelijke) ontwikkeling van de aanwezige specifieke natuurwaarden vergt evenwel maatregelen als afgraving van de bovengrond.

Voor het overige gebied, dus het gebied exclusief de goed ontwikkelde reservaatjes, geldt dat de optimale ontwikkeling bestaat uit de het realiseren van Dotterbloemhooilanden en Natte schraallandvegetaties. Deze ontwikkelingsmogelijkheden blijken ondermeer uit de resultaten van alternatieven MMA en VKA-reëel waarbij hogere grondwaterstanden worden gerealiseerd. Deze potenties gelden vooral voor het zuidwesten van PEM-west, een gevolg van de daar aanwezige kwel.

Wat zijn de perspectieven bij waterberging?

Door waterberging (gestuwde berging met regelmatige inundatie van Eelderdiepwater) kunnen de standplaatscondities veranderen waardoor de vegetatiesamenstelling verandert. De belangrijkste veranderingen die verwacht kunnen worden bij waterberging zijn een toename in voedselrijkdom en een tijdelijke verhoging van de grondwaterstanden. De toename van de voedselrijkdom wordt veroorzaakt door aanvoer van nutriënten (vaak in combinatie met slib) met het overstromingswater en door fosfaatmobilisatie. Laatstgenoemd proces treedt op bij vernatting van bodems die lange tijd zijn bemest. In de genoemde reservaatjes zal P-mobilisatie maar in beperkte mate optreden aangezien de gebieden met de waardevolle vegetaties reeds nat zijn en al lange tijd worden verschaald. De verandering van de voedselrijkdom zal daarom voornamelijk het gevolg zijn van aanvoer van nutriënten met overstromingswater. De waardevolle vegetaties worden aangetroffen op de laagste plekken in het landschap, dit zijn de plaatsen waar veel overstromingswater zal stagneren, hetgeen relatief veel eutrofiëring met zich mee brengt.

Door het mesotrofe karakter van de vegetaties valt het behoud en de ontwikkeling ervan lastig te combineren met reguliere waterberging. Regelmatige inundaties brengt eutrofiëring met zich mee, hetgeen niet strookt met de gewenste mesotrofe tot matig eutrofe standplaatscondities.

Ook voor de delen waar Dotterbloemhooiland en Natte schraallandvegetaties kunnen worden ontwikkeld geldt, dat waterberging niet bijdraagt aan de ontwikkelingsperspectieven vanwege het eutrofiëringsaspect. In deze gebieden wordt bij voorkeur gekozen om waterberging achterwege te laten.

Incidentele waterberging (verwachte inundatie van gemiddeld 1 maal per 30 jaar) leidt uit botanisch oogpunt tot weinig problemen. Eutrofiëring brengt dit niet tot nauwelijks met zich mee. Noodberging zal tijdelijk enig effect kunnen hebben op de standplaatscondities, maar dit leidt niet tot een structurele verandering.

Voor de fauna heeft incidentele waterberging wel een negatief effect. De aanwezige faunapopulaties zijn niet aangepast aan overstroming waardoor overstroming een groot negatief effect heeft op faunapopulaties. Doordat het gebied vrij gradiëntrijk is zullen de verdwenen faunelementen het gebied snel weer kunnen koloniseren.

Een andere mogelijkheid is het vasthouden van gebiedseigen water tijdens hoogwatersituaties op de boezem. Dit kan worden geëffectueerd door een maalstop. In de hoogwatersituatie die voor deze studie is gebruikt (1 maal per 100 jaar) kan circa 400.000 m³ worden vastgehouden. In de praktijk zal dit waarschijnlijk minder zijn, omdat voordat het hoogwater optreedt reeds een deel van het water is afgevoerd. Bij het incidenteel vasthouden van gebiedseigen water is geen structurele verandering van de standplaatscondities te verwachten.

Wat is het meest optimale ontwikkelingsperspectief (welke waarden zijn haalbaar) voor het gebied PEM-west als het gebied dat gevoed wordt met Eelderdiepwater op dezelfde manier wordt ingezet als PEM-oost?

De ontwikkelingsmogelijkheden bij inzet van PEM-west als waterbergingsgebied is onder andere berekend in het alternatief VKA-ideaal. Uit dit scenario blijkt dat het behoud en de ontwikkeling van de mesotrofe verlandings-schraallandvegetaties niet verenigbaar is met waterberging. De mesotrofe verlandings-schraallandvegetaties kunnen alleen worden gespaard door PEM-west geheel of gedeeltelijk buiten het bergingsgebied te houden. Ook bij een verbetering van de kwaliteit van het Eelderdiep in de toekomst zal waterberging waarschijnlijk ongewenst zijn voor behoud en ontwikkeling van de bestaande natuurwaarden.

Incidentele berging en vasthouden van water leidt uit botanisch oogpunt tot weinig problemen. Er is een tijdelijk effect na de inundatie ontstaan maar er is geen structurele verandering van de standplaatscondities te verwachten. Voor incidentele berging en mogelijk ook voor het vasthouden zijn extra kades rondom het gebied nodig.

Bijlage 9
Vragen LC-vergadering 8 februari 2006

Aan: Landinrichtingscommissie Peize
Van: Projectbureau Peize
Betreft: Vragen LC-vergadering 8 februari 2006

Naar aanleiding van het verzoek door de Landinrichtingscommissie is door het Projectbureau Peize en Royal Haskoning een korte notitie opgesteld over een tweetal vragen. De vragen zijn als volgt

1. Is in de varianten met open verbindingen met de boezem sprake van terugstroom van water vanuit de boezem naar de natuurgebieden.
2. Voert het Eelderdiep voldoende af om de natuur in het Eelderdiepdal goed te laten functioneren. De laatste vraag is het meest prangend voor de zomersituatie en het Meest Milieuvriendelijke Alternatief.

Vraag 1

De vraag wordt gesteld vanuit de ideeën en wensen ten aanzien van de waterkwaliteit in de verschillende gebieden. De waterkwaliteit in de bergingsgebieden wordt bepaald door interne processen, de in- en uitstroom van water en de herkomst van dat water. De relatie tussen de interne processen en de waterkwaliteit is in het rapport beschreven. Tevens is in grote lijnen de waterkwaliteit in het Leekstermeer beschreven op basis van de in- en uitstroom van water. Over de waterkwaliteit is geschreven in het rapport in paragraaf 7.3.2. Per gebied is in tabel 7.5 aangegeven waar het water voornamelijk vandaan komt.

Welke kant stroomt het water op? Om daarin enig inzicht te geven, zijn in de bijgevoegde grafieken met stromingsrichtingen (afvoeren) weergegeven op onderstaande punten bij alternatieven 1, 2, 4 en MMA. Dit is gedaan voor een droog tot normaal jaar (1997), een normaal tot nat jaar (1993) en in een extreme situatie (1:100 jaar in 2015). Alternatief 3 is niet meegenomen omdat de interactie met de gebieden minimaal is en het systeem geheel anders werkt.

De volgende punten zijn geselecteerd:

- Leekstermeer – Leutingewolde
- Leekstermeer – Matsloot
- Peizerdiep – Matsloot
- Koningsdiep
- Eelderdiep - Peizerdiep
- Eelderdiep bij instroom zuidzijde waterbergingsgebied

In de figuur voor alternatief 2 bij Leekstermeer Leutingewolde is een vlakke horizontale lijn te zien. Dit lijkt op een klein foutje door een te smalle fictieve watergang.

Analyse

Hieronder is een korte analyse weergegeven op basis van de bijgevoegde grafieken. Over het algemeen kan worden gezegd dat zowel in droge als natte situaties slechts in beperkte mate water terugstroomt vanuit het Leekstermeer het Matslootgebied in en in beperkte mate de stromingsrichting van het Koningsdiep omdraait. Dit betekent dat slechts in beperkte mate water vanuit het noordelijk deel van de boezem de bergingsgebieden instroomt en de invloed op de waterkwaliteit in die zin gering is. Daar waar water terugstroomt het Eelderdiep in is het voornamelijk afkomstig uit het Peizerdiep en/of uit het Matslootgebied.

Bij hoog water vindt bij alternatief 2 terugstroom plaats op de overgang Leekstermeer en Matsloot en bij alternatief 4 in het Koningsdiep. De verwachte effecten zijn beperkt aangezien in die situaties de gebieden reeds zeer nat tot verzadigd zijn.

De kans dat het veel regent in Groningen en bijna niets in Drenthe is niet groot. Dit zou de afvoerrichtingen kunnen beïnvloeden. Indien men ook hier uitgaat van een wat nattere situatie is extra water van een iets andere kwaliteit niet van grote invloed. Daarnaast blijft het (gemengde) water korte tijd in het gebied, maar zal daarna tot afvoer komen. Ook uit eerdere studies van DHV en Oranjewoud is gebleken dat de invloed van dat water beperkt is, zolang er zo min mogelijk slibtransport plaatsvindt.

Conclusie

Er treedt in beperkte mate stroming op vanuit de boezem het gebied in. Dit gebeurt voornamelijk in droge periode voor kortere perioden. Ook kan het in extremere perioden gebeuren. *Verder treedt er voornamelijk een stroming richting boezem op. Op basis van de figuren kan worden geconcludeerd dat de effecten van instroom vanuit de boezem waarschijnlijk gering zijn. Verder kan op basis van de analyse uit het MER de conclusie getrokken worden dat dit in- en uitstroom een onderdeel is van het totale waterkwaliteitsprobleem.*

Vraag 2

Voert het Eelderdiep voldoende af om de natuur in het Eelderdiepdal goed te laten functioneren. De laatste vraag is het meest prangend voor de zomersituatie en het Meest Milieuvriendelijke Alternatief.

Toelichting

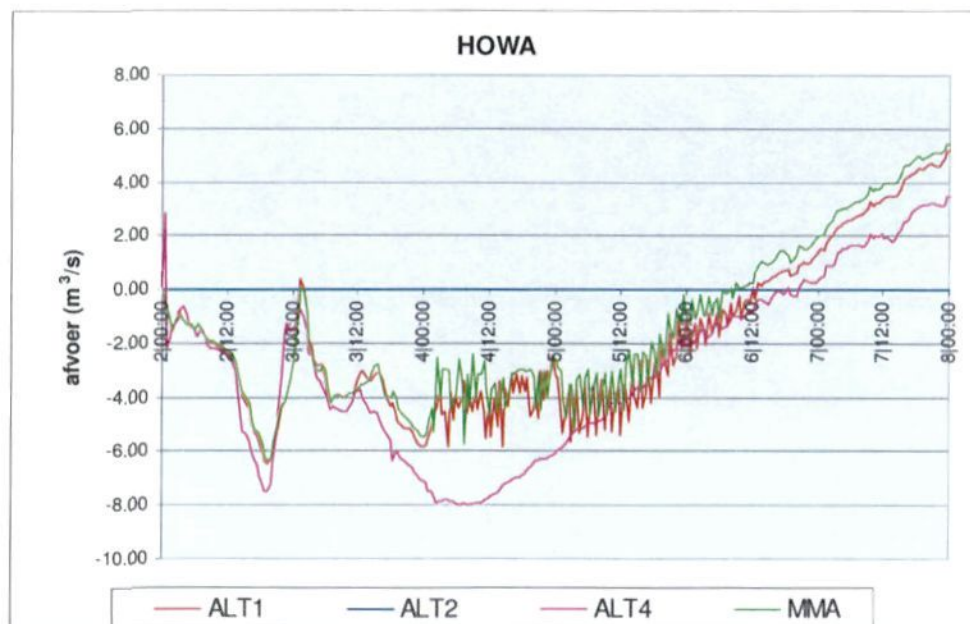
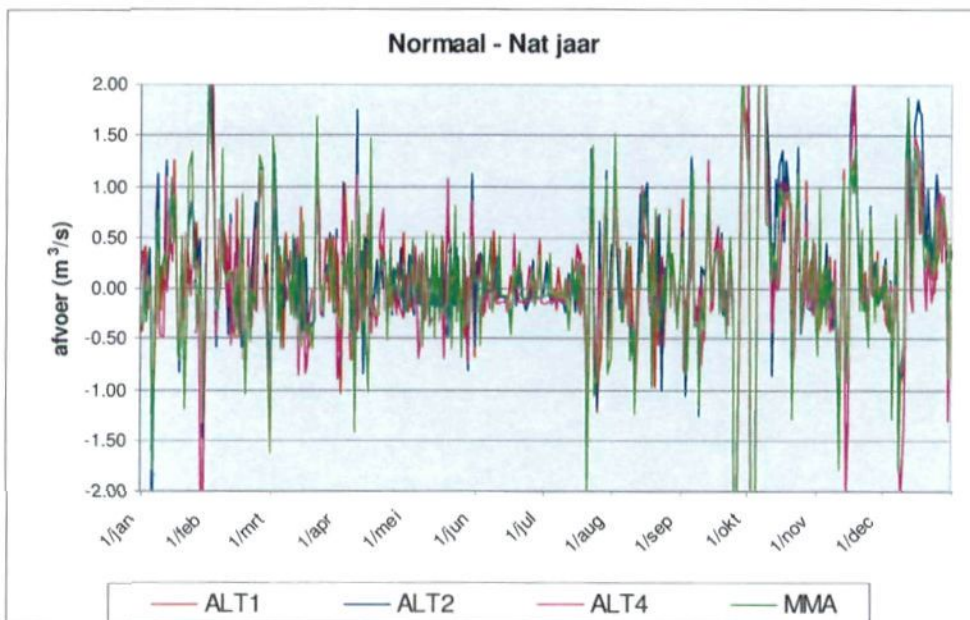
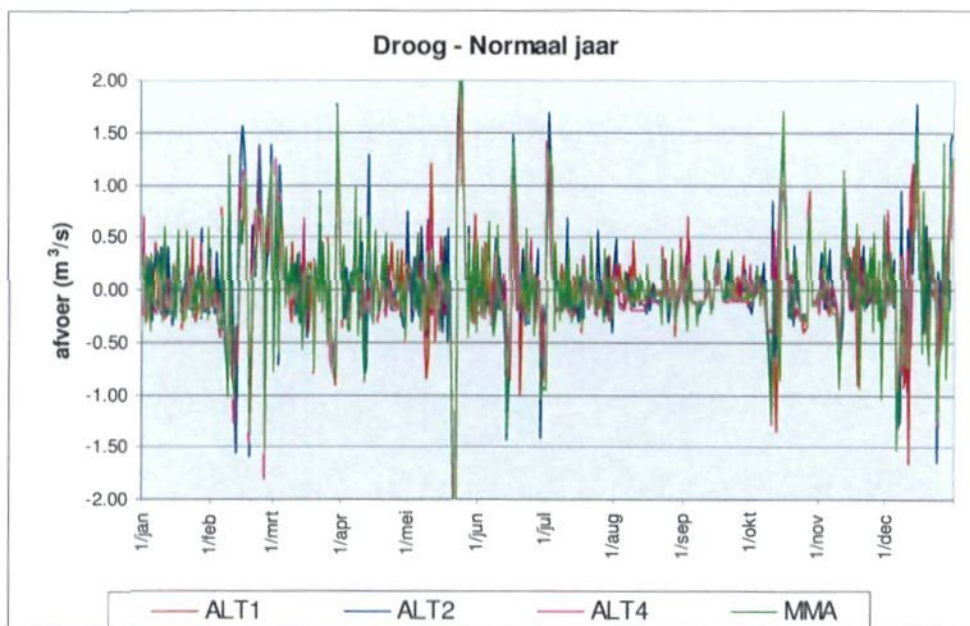
Op bladzijde 6 van de notitiegrafiek zijn de afvoeren weergegeven bij de instroom aan de zuidzijde van de Eeldermaden, het begin van het bergingsgebied.

Tijdens de berekening van 10 jaren zijn er vier korte periode waarin wateraanvoerbehoefte is om het minimale peil (NAP -0,70 m) te handhaven. Uit de berekeningen in de MER blijken de GLG en de vegetatietypen in de zomer zodanig te zijn dat er goede randvoorwaarden zijn voor de natuur. Grondwaterstanden zakken uit, maar niet in extreme mate. Het grootste gedeelte houdt waarden tussen -0,30 en -0,60 m-mv. Op basis van deze berekening kan je stellen dat het effect van de korte droge perioden minimaal is wat betreft de effecten op de natuur.

Hoe dit alles precies in de toekomst uitpakt met betrekking tot klimaatsverandering (*nattere winters, drogere zomers*) is moeilijk in te schatten.

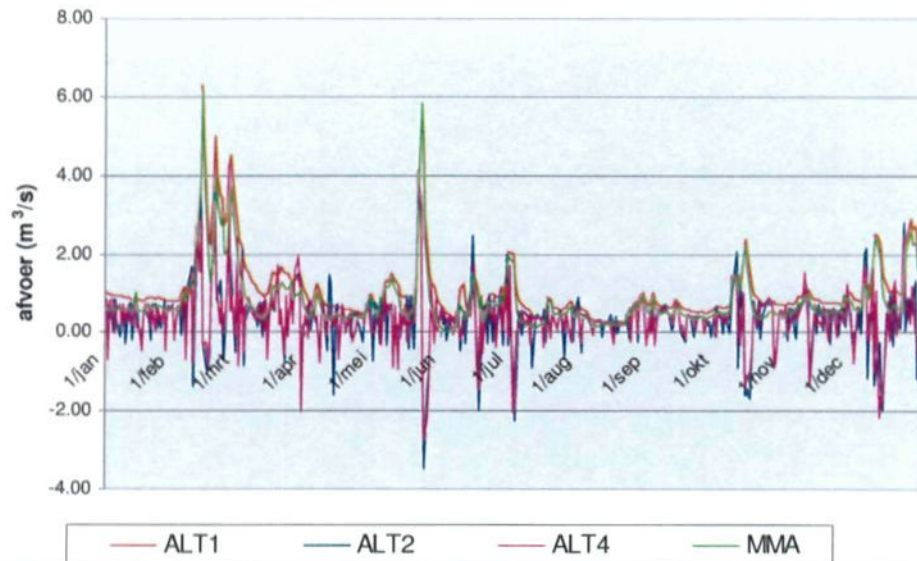
Conclusie

Een tekort aan water in droge perioden waardoor peilen verder uitzakken dan gewenst, komen zeer beperkt voor.

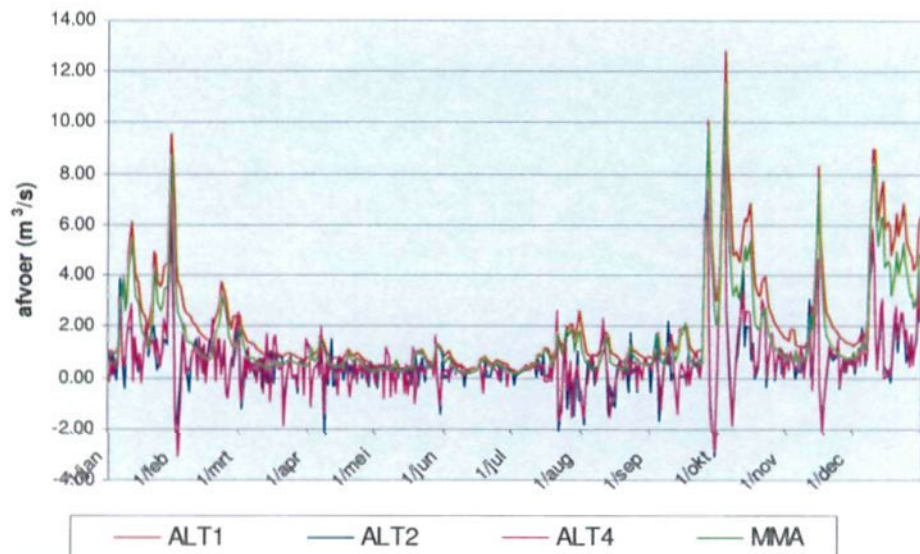

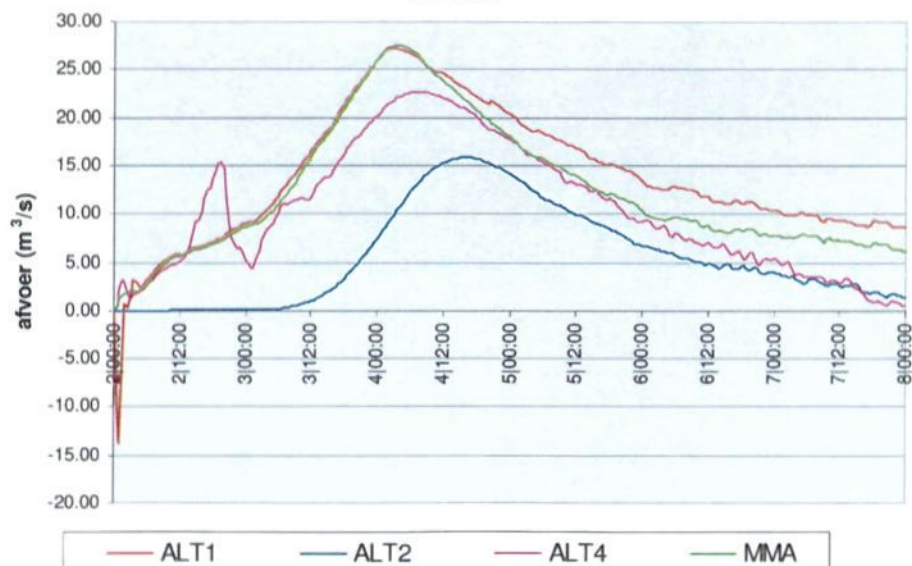
Droog - Normaal jaar

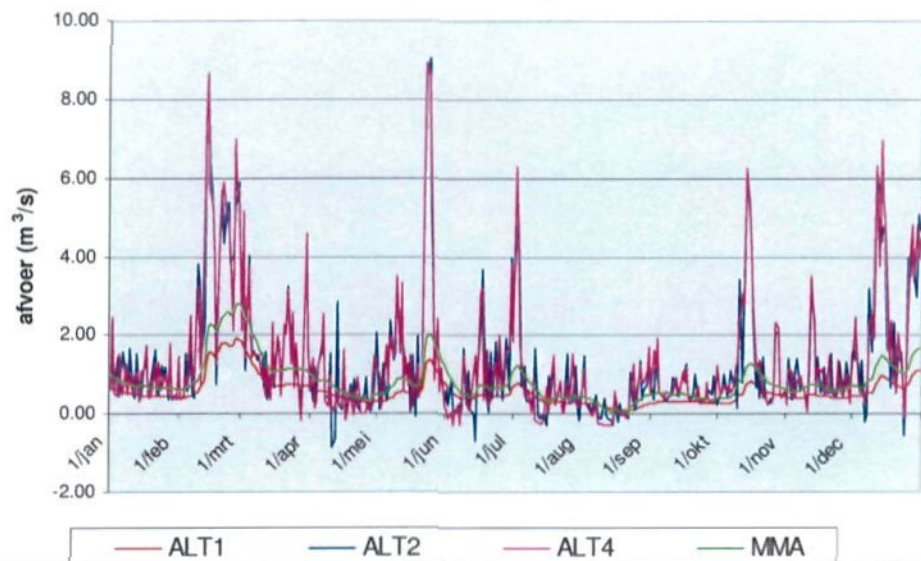
Normaal - Nat jaar

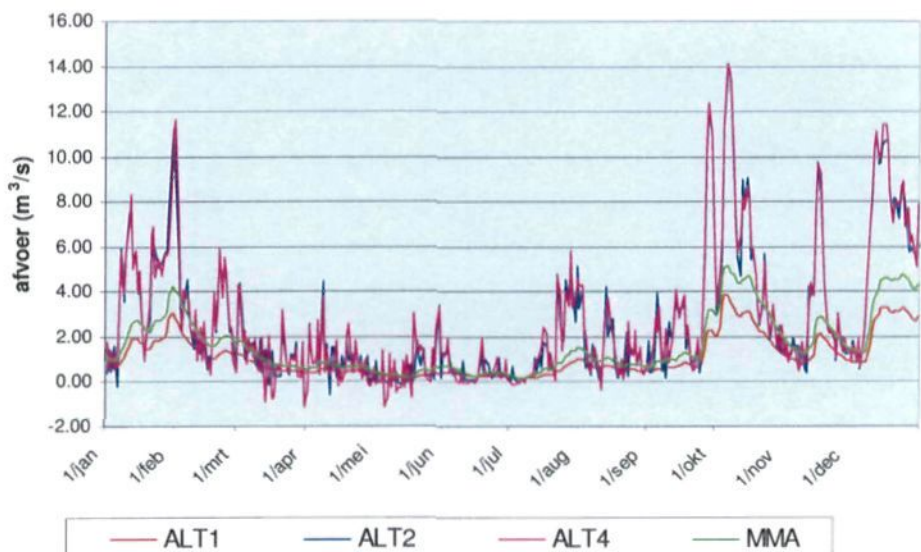
HOWA

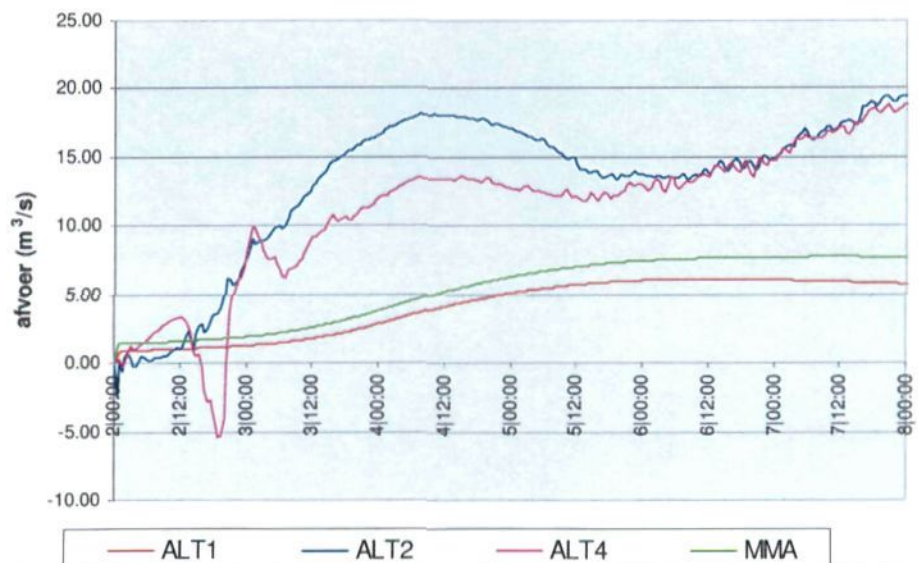
Droog - Normaal jaar

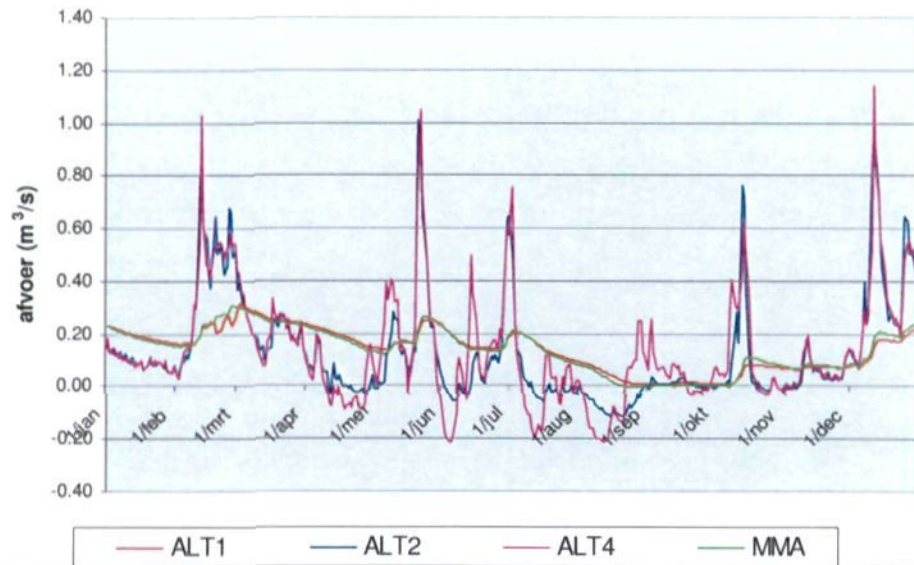
Normaal - Nat jaar

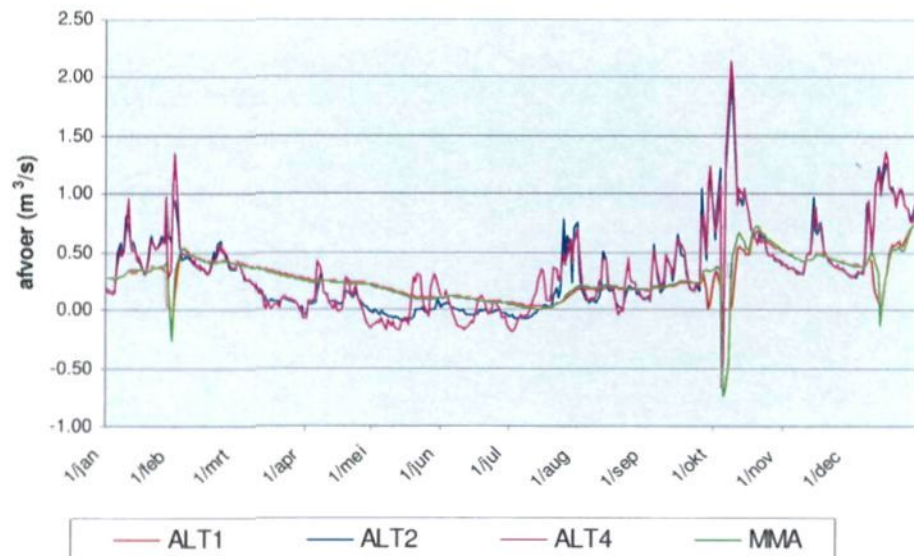
HOWA

Droog - Normaal jaar

Normaal - Nat jaar

HOWA

